

Tekst: Bas Hakker. Foto's: ANP, Loek Groenendijk

*'Mijn vader was
een dictator uit
tijdnoed'*

Martin Šimek

Martin met zijn moeder in 1976

HOE WAS HET LEVEN VAN JOUW VADER TOEN HIJ 64 JAAR WAS?

Rond mijn vaders 64ste kwamen mijn ouders op bezoek in Nederland. Ik, sinds vier jaar vluchteling, ontving hen dankzij mijn lieve en vermogende vriendin in een romantisch boerderijtje met rieten dak in Noord-Holland. Een geweldige veertien dagen met als klap op de vuurpijl een voorstelling gebaseerd op de dichtteksten van mijn vader, uitgevoerd door twee uitgeweken Tsjechische acteurs. Mijn moeder bleef maar huilen en op een gegeven moment fluisterde ze: 'Het spijt me, Rudo.' - mijn vader's naam was Rudolf - 'Eigenlijk besef ik nu pas goed naast wie ik leef.' Mijn vader reikte haar alleen maar een zakdoek aan. Meesterlijk. Mijn moeder hield zeer veel van mijn vader en bewonderde hem, maar dat gold niet voor haar familie. Zij was van rijkere komaf, terwijl hij een geniale arme sloeber was, die zich tot dichter, krantenuitgever, dokter in de filosofie en bankier had opgewerkt. Dat laatste om aan mijn moeders familie te bewijzen dat geld verdienen niet moeilijk is.

Die bewijsdrang is ons noodlottig geworden na de communistische machtsovername in 1948. We werden van de ene op de andere dag tot vijanden van het volk - want 'kapitalisten' - gebombardeerd. Mijn vader moest op zijn veertigste plotseling voor straf in een cementfabriek ver buiten Praag met zakken gaan sjouwen. Hij moest iedere dag om 04.00 uur opstaan om per tram en trein om 06.00 uur het stadje Beroun te bereiken.

Om het vroege opstaan van mijn vader te verzachten vroeg ik hem om mij om tien voor half vijf te wekken. Dat had ik bedongen om zogenaamd 's ochtends m'n huiswerk te doen, zodat ik na school meteen naar de tennisbaan kon. Iedere vroege ochtend fluisterde hij een toverzin in mijn oor. Iets als: 'Je concurrenten zijn al aan het studeren' of: 'Napoleon had aan vier uur slaap genoeg.'

Dan drukte hij een kus op mijn voorhoofd en als ik dan nog niet wakker werd, trok hij de dekens van me af en riep: 'Opstaan!' En dit vanaf mijn achtste tot mijn vijftiende, zestiende."

DAT SCHEPT EEN BAND

"Tijd voor ons, zijn drie zonen, had hij eigenlijk alleen op zon- en feestdagen. Dan mochten we vragen stellen. Doordeweeks kwam hij niet verder dan richtlijnen geven. Hij was een dictator uit

Een foto zegt soms meer dan duizend woorden.
Daarom kijken we deze week in de rubriek
Leeftijdgenoten met Martin Šimek naar foto's van
zijn vader toen die zo oud was als hij nu.

tijd nood. Zo kon hij bijvoorbeeld tegen mij zeggen: 'Risico's neem je alleen uit zelfbehoud, niet voor je plezier.' Dat was toen ik een lerares, een gehaat communistisch mormel, in de maling had genomen.

Toen mijn vader me een paar dagen na de Sovjet-inval op 21 augustus 1968 naar de trein begeleidde waarmee ik voorgoed richting het Westen vertrok, excuseerde hij zich dat hij zelf voor de communistische *putsch* in 1948 niet met de hele familie was geëmigreerd.

'Nu moet jij het doen', zei hij bedroefd. En dat terwijl hij was gebleven omdat ik in mijn moeders buik zat. Hoe kan je níét van zo'n vader houden? Sterker: hoe kan je met de pet naar het leven gooien als iemand van zijn statuur bloed voor je heeft gespuugd?

Omdat na mijn vlucht naar Nederland ieder telefoongesprek werd afgeluisterd en iedere brief geopend, trachtte ik zo vaak mogelijk mijn Nederlandse vriendinnen als koerierster met brieven naar mijn ouders te sturen. Het was mijn moeder niet ontgaan dat ze allemaal mooi waren. Haar conclusie was: Martin is een vrouwenverslinder, we moeten er iets aan doen. En dat deed mijn vader. Hij stuurde me een brief: 'Martin, ik deel je smaak, maar je moeder maakt zich zorgen. Geniet van je vrijheid, maar bedenk dat de moeder van je kinderen nu misschien zelf nog een kind is. Leef zo dat je haar ooit met plezier van je leven kunt vertellen en niks hoeft te verzwijgen.'

EN NU BEN JE ZELF 64...

"Nu ben ik vier jaar ouder dan mijn vader toen ik op het Centraal Station van Praag - praktisch voor altijd - afscheid van hem nam. Wat de moeder van mijn kinderen betreft had hij gelijk. Zij, Iris, was toen hij die brief schreef twee jaar en onze kinderen zijn zeven en negen jaar. Ze groeien tot nog toe vooral in het Italiaanse Calabrië op, in een totale wildernis. Dat ze nog niet zijn doodge gevallen van een rots is hetzelfde

wonder als hoe fietsende Amsterdamse kinderen overleven in het verkeer. Ik laat veel aan ze over, maar kijk vaak stiekem van ver toe om te zien hoe ze zich redden in een of ander ravijn. Eigenlijk doe ik een beetje mijn ouders na. Ze hielden van me, maar door de omstandigheden hadden ze haast geen tijd voor me. Een ideale situatie, die je

'Hoe kan je níét van zo'n vader houden?'

de kans geeft om zelf te ontdekken wie je bent. Zelfs als ik mijn jongens iets leer probeer ik te zorgen dat ze er niets van merken. Wil ik dat ze met twee benen in plaats van een voetballen, dan zeg ik er niets van. Maar als ze met me mee de bergen in willen lopen, zeg ik: 'Niets ervan. Jullie lopen me veel te snel, jullie jagen me op. Als je met me mee wilt lopen, moeten jullie allebei een bal aan je voeten hebben.' Een terugrollende bal kan je namelijk niet met een been voor je houden. Je móet het met twee benen doen.

Hoe ver ze het zullen schoppen, hoe ver ik het zelf heb geschopt?

Ik heb hun grootvader zeker niet overschaduwd, zoals zij mij niet zullen overschaduwden. Dat kan ook niet. Mijn vader was authentiek, ik ben het ook, en mijn kinderen krijgen daar van ons alle kans toe. Meer is er niet.

Dat ik nu met 'Cartoonist' alweer mijn derde voorstelling in drie jaar door het land toer, is iets dat ik vier jaar geleden niet kon vermoeden. Wat volgt? Zo lang er leven is, is er verandering. Status quo betekent dood. Daar heb ik een broertje dood aan."

Šimeks voorstelling 'Cartoonist' sluit af op 10 november 2013 in Carré.

Vader

naam: Rudolf Šimek • geboren: 1908 • *echtelijke staat*: getrouwd met Františka Šimková, gaf Engelse en Duitse les aan huis. • *kinderen*: Rudolf (1936), Miloslav (1940-2005) en Martin (1948) • *voorheen werkzaam als*: bankier en filosoof, later werkte hij in een cementfabriek.

Zoon

naam: Martin Šimek • geboren: 1948 • *echtelijke staat*: vriendin Iris • *kinderen*: zoons Chacha (9) en Nuru (7) • *werkzaam als*: schrijver, cabaretier, tenniscoach, 'meesterinterviewer'